

dr hab. Marek Tatko
Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna
im. L. Solskiego w Krakowie
marek.tatko@gmail.com

Wrocław, 29.03.2017 r.

**RECENZJA DOROBKU ARTYSTYCZNEGO I PEDAGOGICZNEGO
DR PRZEMYSŁAWA KANIA W ZWIĄZKU Z POSTĘPOWANIEM O NADANIE
STOPNIA DOKTORA HABILITOWANEGO W DZIEDZINIE SZTUK TEATRALNYCH**

Przemysław Kania - rocznik 1983 - ukończył studia na Wydziale Aktorskim Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Krakowie Filia we Wrocławiu w 2007 roku. W tym samym roku zadebiutował na scenie Teatru Zagłębia w Sosnowcu rolą Młodszego byka – Garbusa w przedstawieniu *Kubuś Fatalista i jego pan* w reżyserii Andrzeja Marii Marczewskiego. Z Teatrem Zagłębia jest związany zawodowo do chwili obecnej, zagrał tu w 26. przedstawieniach m.in. Filona w *Balladynie* i Mizerka w *Wesołych kumoszках z Windsoru* /reż. Katarzyna Deszcz/, Gilberta Blythe'a w *Ani z Zielonego Wzgórza* /reż. Jan Szurmiej/, Wacława w *Pornografii*, Flake'a w *Karierze Artura Ui*, /reż. Jacek Bunsch/, Franka w *Plotce* /reż. Tomasz Man/, Aktora w *Między nami dobrze jest* /reż. Piotr Ratajczak/, *Korzeńcu* reż. Remigiusz Brzyk/ czy *Czerwonym Zagłębiu* Aleksandry Popławskiej i Marka Kality. Wiele z jego ról, pomimo tego, że powstały poza głównymi ośrodkami kulturalnymi kraju, zostało wysoko ocenionych i wyróżnionych na wielu festiwalach teatralnych /*Korzeniec* oraz *Koń, kobieta i kanarek* w reż. Remigiusza Brzyka, czy *Najmniejszy bal świata* w reż. Anety Głuch - Klucznik/.

W swoim autoreferacie habilitant wspomina lata dzieciństwa i wczesnej młodości, swój pierwszy, udany udział w konkursie recytatorskim, kiedy poczuł powołanie do aktorstwa. Wtedy też miał szczęście spotkać na swojej drodze poetę i pieśniarza Leszka Długosza, który dostrzegł jego aktorskie predyspozycje i talent oraz upewnił go w słuszności wybranej drogi. W 2003 roku Przemysław Kania został studentem PWST we Wrocławiu. Na III roku studiów zainteresował się szczególnie zagadnieniami wymowy scenicznej. Właśnie temu tematowi poświęcił swoją pracę magisterską, napisaną pod kierunkiem prof. Janusza Deglera. Jego wielkie zainteresowanie tym tematem trwa do dzisiaj, dr Przemysław Kania jest cenionym pedagogiem i obecnie prowadzi na Wydziale Aktorskim we Wrocławiu zajęcia z *techniki i wyrazistości mowy*.

Do postępowania habilitacyjnego dr Przemysław Kania zaproponował temat *Edukacja teatralna dzieci i młodzieży*, a jako dzieła – publikację *Wyraźnie... Dokładnie... Precyzyjnie... Recytacja i Wystąpienia Publiczne* oraz role w przedstawieniach teatralnych - *Najmniejszy bal świata* w reż. Anety Głuch - Klucznik, *Wakacje z duchami* w reż. Jerzego Jana Połońskiego oraz *Pyza na polskich drózkach* w reż. Arkadiusza Klucznika.

W styczniu 2014 roku w wydawnictwie Novae Res ukazała się publikacja pt. *Wyraźnie.... Dokładnie.... Precyzyjnie.... Recytacja i Wystąpienia Publiczne* - podręcznik dla osób występujących na scenie, nauczycieli, aktorów i instruktorów teatralnych pracujących z młodzieżą. Opracowanie Przemysława Kania jest cennym zbiorem konspektów, które można wykorzystać w pracy nad głosem, wyrazistością słowa i intonacją. Autor posługuje się w nim fachowym, a jednocześnie przystępnym językiem. Jest to niezwykle ważne, ponieważ praca tego typu wymaga cierpliwości i nie przynosi szybko spektakularnych efektów. Głównym celem tego opracowania jest zachęcenie adepta do wykonywania proponowanych ćwiczeń, które w konsekwencji doprowadzają do profesjonalnego posługiwania się słowem. Dużą wartością tego zbioru jest fakt, że nie są to tylko tzw. ćwiczenia techniczne, które mają to do siebie, że ich wykonywanie powoduje szybkie znużenie. Wiele z nich to zadania wymagające wejścia w inną perspektywę, czy wręcz w rolę, co pozwala na poszerzenie wyobraźni ćwiczącego. Jej pobudzenie jest niezbędne do prawidłowego posługiwania się głosem, dobrej artykulacji i swobodnego poruszania się w przestrzeni dźwiękowej. Oczywiście podręcznik ten zawiera też ćwiczenia *stricte* techniczne, bez których nie da się osiągnąć dobrych rezultatów w zakresie artykulacji. Autor jednak tak prowadzi swojego czytelnika i wykonującego ćwiczenia, aby jak najbardziej zainteresować go tematem, a wręcz motywować do dalszej pracy. Ćwiczenia są ułożone w sposób logiczny - od rozgrzewek, poprzez ćwiczenia aparatu mowy i artykulacji do konkretnej pracy nad interpretacją. Ich różnorodność pozwala każdemu z odbiorców wybrać coś dla siebie. Atutem tej pracy jest też to, że ćwiczenia w niej zawarte można wykonywać zarówno indywidualnie, jak i grupowo. Reasumując, Przemysław Kania w podręczniku *Wyraźnie... Dokładnie.... Precyzyjnie Recytacja i wystąpienia publiczne* odkrywa przed czytelnikami tajniki sztuki operowania jednym z najpiękniejszych instrumentów - głosem, który za pomocą modulacji, intonacji i barwy buduje dramaturgię wypowiedzi, tworzy aurę niepokoju, uspokaja, czy przykuwa uwagę. Trening zaproponowany przez Kanię służy doskonaleniu tej umiejętności, a także uczy poprawności artykulacyjnej, oddychania w mowie, frazowania oraz prezentuje zasady kultury słowa. Jednak najcenniejsze w tej publikacji jest to, że trafi ona nie tylko do profesjonalistów z dużych ośrodków kulturalnych, ale przede wszystkim do osób, które czują potrzebę doskonalenia się w tej dziedzinie, a mają trudniejszy dostęp do trenerów prowadzących takie zajęcia. W październiku 2014 roku autor miał okazję skonfrontować swoje dzieło z czytelnikami na Międzynarodowych Targach Książki w Krakowie i utwierdzić się w celowości swojej publikacji.

Jak już wspominałem, Przemysław Kania jest aktorem dramatycznym i zdecydowana większość jego dzieł to role w tzw. repertuarze dla dorosłych. Jednak, jako dzieła w przewodzie habilitacyjnym wskazał role w przedstawieniach dla dzieci, gdyż to one zbliżyły go do świata dziecięcej wyobraźni, co było mu niezbędne do pracy edukacyjno-teatralnej z dziećmi i młodzieżą szkół podstawowych, gimnazjów i liceów. Pierwsza z tych ról to Pan Przechodzień w *Najmniejszym balu świata* Maliny Prześlugi w reż. Anety Głuch - Klucznik. Spektakl został zrealizowany w konwencji czarnego teatru, a postać Pana Przechodnia funkcjonująca w dwóch światach: realistycznym i magicznym została poprowadzona przez Przemysława Kanię nietypowymi środkami aktorskimi. Został niemal pozbawiony podstawowych środków ekspresji aktora dramatycznego, czyli gry oczami, twarzą i ciałem, pozostał mu praktycznie jeden – kostium. Tego wymagała konwencja czarnego teatru. Aktorowi dramatycznemu, który dotąd nie miał kontaktu z tego typu działaniami jest niezwykle trudno odrzucić całe przetestowane na wielu rolach spektrum doświadczeń scenicznych i podporządkować się tak specyficznej i narzuconej przez reżysera formie. Kania wychodzi z tego zwycięsko, uciekając od infantylności i nachalnego dydaktyzmu, z jakim często można się spotkać w przedstawieniach dla dzieci realizowanych w teatrach dramatycznych.

Częstą praktyką tych teatrów jest wystawianie spektakli dla dzieci realizowanych przez reżyserów niemających ani wrażliwości, ani doświadczenia związanego z twórczością dla dzieci. W tych trzech przypadkach jest inaczej. Zarówno reżyserka omawianego wyżej przedstawienia Aneta Głuch - Klucznik, jak i reżyserzy pozostałych dwóch spektakli to twórcy związani głównie z teatrem dla dzieci i młodego widza, absolwenci Wydziału Lalkarskiego PWST w Krakowie, Filia we Wrocławiu.

Drugim zgłoszonym do oceny dziełem są *Wakacje z duchami* Adama Bahdaja w adaptacji Piotra Rowickiego i reżyserii Jana Jerzego Połońskiego. W przedstawieniu tym Przemysław Kania wcielił się w rolę jednego z trzech głównych bohaterów - Perełkę. Wraz z kompanami Paragonem i Mandzaro zakładają agencję detektywistyczną i prowadzą śledztwo w sprawie zaginionego kota. Wkrótce okazuje się, że wokół pobliskiego zamku kręcą się podejrzane osoby i to właśnie ich niejasne działania krzyżują plany nasi bohaterowie. Historia zaczerpnięta z powieści została tu wpisana w lokalny kontekst i przeniesiona do sosnowieckiego Zamku Sieleckiego, który staje się ważnym elementem kreacji scenicznego świata. Ten świat jest w spektaklu opowiadany nie tylko środkami epickimi, ale także poprzez znakomite piosenki i choreografię Jarosława Stańka. Również w tej dziedzinie scenicznej Przemysław Kania znakomicie prezentuje swoje umiejętności aktorskie, czego dowodem jest choćby duet Perełki i Dziewiątki, a także inne oryginalnie brzmiące utwory, śpiewane na żywo mimo skomplikowanych układów choreograficznych. W taki oto nienachalny sposób bohaterowie *Wakacji z duchami* pokazują młodym widzom, jaką rolę w życiu lokalnych społeczności odgrywa zaangażowanie w sprawy dziejące się wokół nas. Dowodzą, że mamy na to konkretny wpływ i że to nasze działania mogą je zmieniać.

Ostatnim dziełem zgłoszonym przez habilitanta jest spektakl *Pyza na polskich drózkach* Hanny Januszewskiej, wydana w 1938 roku bajka dla dzieci o małej Pyzie spod Łowicza. Autorka poprzez stosowanie symboliki narodowej, przywoływanie znanych motywów z ludowych piosenek, ukazuje folklor i podkreśla piękno polskiego krajobrazu, a podróże bohaterki urozmaica bogactwem jej przygód i fantazyjnością środków lokomocji. Rozmaitość wędrówek Pyzy podkreśla również melodia wiersza, jego zmienny, falisty rytm, bogactwo rymów oraz charakterystyczne dla poetki składniki tańca i ruchu. Właśnie na tych środkach został oparty spektakl wyreżyserowany przez Arkadiusza Kluczniaka. Jest on skierowany do widzów od lat 3 i zabiera ich w niezwykłą wędrówkę do Żelazowej Woli na koncert Fryderyka Chopina, do Warszawy, do piernikowej stolicy - Torunia, na kurpiowską wieś, Śląsk, Podhale, do Krakowa, Puszczy Białowieskiej czy Kazimierza Dolnego. Przedstawienie to jest utrzymane w konwencji musicalowej i odznacza się przede wszystkim grą zespołową. Aktorzy wspólnie kreują przestrzeń sceniczną, zmieniając scenografię, przechodząc z postaci w postać, zamieniając się w środki lokomocji, przenoszące bohaterkę w kolejne przestrzenie i komentują wydarzenia. Jest to kreacja zespołowa, w której każdy wykonawca musi wykazać się szczególną uwagą i wyczuciem wobec partnerów, aby nie zaburzyć rytmu przedstawienia i nie wypaść z kreowanego na scenie świata. W tych działaniach warsztat aktorski Przemysława Kani znów jest niezawodny. Stawiane przed nim zadania realizuje w sposób perfekcyjny. Jest to dla niego kolejne doświadczenie, z którego wychodzi zwycięsko i to utwierdza go w jego założeniach, które stosuje w pracy edukacyjnej z dziećmi i młodzieżą.

Tu dochodzimy do najcenniejszej, choć mało spektakularnej strony działalności Przemysława Kani. Jest nią praca edukacyjna i teatralna w jego rodzinnych stronach, mieście Olkuszu i okolicach. Dokumentacja dotycząca jego działalności społecznej i związanej z edukacją teatralną jest imponująca. Świadczy o tym ilość lekcji, wykładów, warsztatów i programów

edukacyjnych. Wszystkie te działania i projekty to autorskie pomysły Przemysława Kani, które realizuje na terenie powiatu olkuskiego. W 2014 roku został prezesem powołanej przez siebie organizacji pozarządowej - Stowarzyszenia Teatralno-Literackiego w Olkuszu. Stowarzyszenie to prowadzi obecnie stałe działania na rzecz uczniów szkół wszystkich szczebli edukacyjnych, a także osób niepełnosprawnych i stało się konkurencją dla działających na terenie miasta instytucji kultury. Organizuje warsztaty i lekcje teatralne, wyjazdy do teatrów i filharmonii. Wspólnie z filią Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie i Stowarzyszeniem *Wszyscy dla Wszystkich* Przemysław Kania stworzył stronę internetową www.tworcy.olkus.pl. Założone przez niego stowarzyszenie prowadzi Klub Interesującej Książki, organizuje konkursy na recenzję teatralną i Turniej Wiedzy o Teatrze. W Środowiskowych Domach Samopomocy prowadzi tzw. Scenę Otwartych Uczuć dla osób z upośledzeniem umysłowym. Przemysław Kania zrealizował tam dwa spektakle: *Kopciuszka* i *Skąpca*, które zostały zaprezentowane publiczności w Olkuszu i Chrzanowie. Taka konfrontacja osób niepełnosprawnych z widownią burzy stereotypy i uprzedzenia, a także otwiera miejscową społeczność na odmienność, jaką niesie ze sobą wszelka ułomność, czy po prostu inność. Burzy bariery społeczne pomiędzy ludźmi.

Pan Przemysław Kania wydaje się być nie tylko fascynatem działań kulturalnych dla dzieci i młodzieży - jest ich profesjonalnym animatorem i twórcą. Te pasje realizuje nie tylko w swoim stowarzyszeniu, ale także w Teatrze Zagłębia w Sosnowcu. Zapoczątkował tam lekcje teatralne dla dzieci i młodzieży, które odbywają się po spektaklach. Prowadzi tam rozmowy z młodymi widzami, wprowadza ich w tajniki teatru, prowadzi szkolenia i warsztaty z zakresu elementarnych zadań aktorskich i animacji. Te trzy przystanie: Teatr Zagłębia, Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna oraz Stowarzyszenie Teatralno-Literackie stanowią dla pana Przemysława Kania fundament, na którym buduje on swoją twórczą pasję. Wzajemne przenikanie się doświadczeń zdobywanych w tych miejscach stanowi podstawę jego wiedzy, którą przekazuje w niebanalny sposób we wszystkich penetrowanych przez siebie środowiskach.

KONKLUZJA

Po zapoznaniu się z dorobkiem artystycznym, naukowym, pedagogicznym i działalnością społeczną dra Przemysława Kani stwierdzam, że wnosi on znaczący wpływ na rozwój sztuki teatru w Polsce. Popieram wniosek rady Wydziału Aktorskiego Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. L. Solskiego w Krakowie o nadanie Przemysławowi Kani stopnia doktora habilitowanego sztuki. Niniejszym stwierdzam, że osiągnięcia artystyczne i pedagogiczne dra Przemysława Kani spełniają wymagania art. 16 Ustawy z dn. 14.03.2003 r. (Dz. U. z 2003 r. nr 65 poz. 595, Dz. U. z 2005 r. nr 164 poz. 1365, Dz. U. z 2011 r. nr 84 poz. 455, Dz. U. z 2014 r. poz. 1198).

Warszawa, 29.03.2017r.

Monika Tętko